

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, V SOBOTO, 14. IV. 1951

STEV. 27 (396)

Nikdar več se ne sme
ponoviti 14., 15. april 1942!

Ob obletnici nasilne izselitve

Danes pred devetimi leti se je začel križev pot koroških Slovencev — izseljencev. Zmage pijani nacistični krvniki so z enim udarcem hoteli enkrat za vselej rešiti vprašanje, ki jih je že dolgo težilo: za vedno so hoteli odstraniti slovenski življenjski koroške zemlje, da bi uresničili povelje svojega fiderja: „Macht mir das Land deutsch!“ Kajti kljub lepakom, ki so z vsake hiše kričali „Der Kärntner spricht deutsch“, kljub ostrim grožnjam tistim, ki bi še naprej govorili slovenski, je ostal slovenski jezik v naših krajih živ, je še vedno donela slovenska pesen.

Zato je moral priti 14. april 1942 in z njim največji zločin nacistov nad slovenskim ljudstvom na Koroškem — nasilna izselitev na stotine naših zavednih družin, ki naj bi zadala koroškim Slovincem smrtni udarec. Dobro pripravljeni in do vseh podrobnosti izdelani načrt likvidacije slovenskega življa na Koroškem so hoteli uresničiti v dveh dneh — 14. in 15. aprila 1942. Z enim samim zamahom naj bi postalo dejstvo vse tisto, kar so pripravljali dolga desetletja strupeni šovinisti z nasilno germanizacijo potom šole, Heimatdiensta in njegovega naslednika Heimatbunda, nemškega Schulvereina, Südmarke, koroške Bodenvermittlungstelle in nemške pete kolone — VDA.

Po desetletja dolgem sistematičnem delu so smatrali, da je prišel dan, ko lahko uresničijo svoje sanje o „Ein Volk, ein Reich, ein Führer“, da lahko prelomijo palico nad tistimi, ki še vedno nočejo verovati v zmago velenemštva. „Beauftragter des Reichskommissars für die Festigung deutschen Volkstums“ SS-Standartenführer Maier Kaibitsch je s pomočjo SS in policije začel delati po načrtih, ki si jih je napravil že kot vodja koroškega Heimatbunda.

V zgodnjih jutranjih urah 14. aprila je zajel slovenske vasi od Šmohora pa do Labuda val pretresljivih prizorov. Povsod so tolkla po vratih puškina kopita, jutranjo tišino so presekali osorni klici SS-ovcev „Aufmachen!“, po cestah pa so švigala policijska vozila, da odpeljejo domačine v tujino. V posamezne hiše so se naselili žalost, jok, obup; očetje so v onemogli jezi stiskali zobe, otroci so se, nenadoma prebudeni iz mirnega spanja, jokajoč stiskali ob matere, ki so med solzami povezoval tisto revno imetje, ki naj bi za bodoča pomenilo vse njihovo premoženje. Še kratko toda do dna srca segajoče slovo od rojstnega doma, od sorodnikov in prijateljev, ponosen a prezirljiv pogled po tistih sosedi, ki so v tem trenutku slavili zmago in se veselili judeževih grošev za svoje izdajstvo, nato pa v spremstvu težko oborožene SS-policije proč od doma, tja, od koder naj bi se nikdar več povrnil.

Medtem ko so naši izseljenci trpeli po izseljeniških taboriščih, daleč od svoje rodne zemlje, medtem ko so se nacisti veselili svoje „zmage“, saj so bili prepričani, da koroških Slovencev ni in ne bo več, prav v tem času pa se je po našem ozemlju rodilo in širilo novo gibanje — narodnoosvobodilni pokret —, ki je na strah nacistom zavzemalo vedno širši obseg. Kmalu smo tudi izseljenci v daljnji Nemčiji zvedeli, da se doma na Koroškem zbirajo vsi pošteni ljudje v protifašističnem gibanju, da so vedno številnejše vrste tistih, ki so nacističnim nasilnikom napovedali boj na življenje ali smrt. In to nas je še bolj utrjevalo v upanju, da bomo kmalu spet kot svobodni in enakopravni člani človeške družbe zagledali ljubljeno domačo zemljo, v težki in krvavi borbi osvobojeno izpod fašističnega nasilja.

Ko so naši partizanski borci v okviru zmagovite jugoslovanske armade osvobodili leta 1945 vso Slovensko Koroško, smo se iz-

seljenci kot nekdanji Miklova Zala vračali iz suženjstva nazaj na svoje domove, združeni v strnjeno enoto in pripravljeni, da se, če bo potrebno, skupno borimo za priznanje popolne enakopravnosti in popravo celotne škode, ki jo je naše ljudstvo utrpelo.

Vračali smo se v prepričanju, da bo po zmagi nad fašizmom zavladoval tudi na Koroškem prijateljsko sožitje med obema narodoma, da bo enkrat za vselej prenehalo sleherno zapostavljanje in netenje nacionalnega šovinizma. Bili smo bridko razočarani, kajti ostalo je vse pri starem in so danes tisti, ki so sokrivi na zločinski izselitvi, spet na delu in hujskajo proti našemu ljudstvu ter podpihujejo šovinistične strasti. Spet so na delu sile, ki zahtevajo odpravitev dvojezičnega pouka na naših šolah, ki ne priznavajo naše pravice do dvojezičnega uradovanja v slovenskem delu dežele, ki prikazujejo enakopravnost koroških Slovencev kot ogrožanje koristi nemško govorečega prebivalstva. Zaradi tega pa je potrebno, da stojimo enotni

na braniku naših pravic, kajti samo v enotnosti je moč in samo združeni bomo mogli kljubovati raznim napadom s strani nepomirljivih šovinistov. Saj tudi nacisti pri izselitvi niso delali razlike, marveč so nas pregnali z rodne zemlje ne glede na politično prepričanje in ne oziraje se na premožno stanje, izselili so nas, ker smo bili — Slovenci.

Tudi letos se v teh dneh spominjamo dneva pred devetimi leti, spominjamo se predvsem tistih, ki se niso več povrnil v domovino ter njihova trupla počivajo v hladni zemlji tujine, daleč od domače grude, kakor tudi onih, ki so umirali v zaporih in KZ-taboriščih, tisti, ki so prelili svojo kri v borbi proti fašizmu, da bi mi enakopravno živeli na osvobojeni zemlji. Iz hvaležnosti do njih praznujmo „naš dan“, praznujmo ga v zavesti, da nas hočejo ponovno oropati za tiste pravice, za katere je naše ljudstvo doprineslo velikanske žrtve, hkrati pa tudi v zavesti, da bomo tudi tokrat znali braniti in se boriti za tiste, kar je naše.

Mac Arthur odslovljen

Zadnje čase je vrhovni komandant zavezniških sil na Koreji general Mac Arthur povzročil precejšnje razburjenje v svetovni javnosti. Že lansko leto je hotel napraviti iz otoka Formoze ameriško vojaško oporišče, pred tedni je ponudil LR Kitajski mirovni predlog, ki je bil dejansko bolj podoben grožnji, zadnje dni pa je poslal članu ameriškega predstavniškega doma Martinu pismo, v katerem se je zavzel za uporabo kuomintanških čet na Koreji, kar bi po njegovih besedah nikakor ne nasprotovalo logiki niti tradicijam.

Razumljivo je to izzvalo v političnih krogih različne komentarje in precejšnje razburjenje. Kljub temu pa je v političnih centralah udarilo kot bomba, ko je predsednik Združenih držav Amerike Truman 11. t. m. razrešil generala Mac Arthura vseh njegovih funkcij in na njegovo mesto imenoval generala Ridgwaya za vrhovnega poveljnika zavezniških vojaških sil, vrhovnega poveljnika oboroženih sil Organizacije združenih narodov, vrhovnega poveljnika na Daljnem vzhodu in poveljujočega generala ameriških čet na Daljnem vzhodu.

V svoji utemeljitvi za odslovlitev Mac Arthura je predsednik Truman poudaril, da „je prišel do prepričanja, da general Mac Arthur ne more z vsem srcem podpirati politiko vlade Združenih držav Amerike in Or-

ganizacije združenih narodov“. Iz spomenice, ki so jo razglasili ob tej priložnosti, je razvidno, da je Trumanu prisililo do tega koraka nesoglasje med uradno ameriško politiko in politikom, katero je zagovarjal Mac Arthur, ki je pogosto ukrepal popolnoma samovoljno.

Trumanov mirovni predlog

Po odstavitvi generala Mac Arthura je predsednik Truman preko radia govoril ameriškemu narodu in poudaril, da je cilj ameriške politike na Daljnem vzhodu preprečenje tretje svetovne vojne. Ker pa se Mac Arthur ni strinjal s tako politikom — je dejal Truman — je moral iti, kajti stvar svetovnega miru je bolj važna kot posameznik.

Glede korejske vojne je dejal, da bo vlada ZDA stremela za hitro ukinitvijo, da pa je vsak čas pripravljena potom pogajanj rešiti sedanji spor.

Odstvaljeni general užaljen

Iz vrst pripadnikov generala Mac Arthura pa se po njegovi odstavitvi slišijo prav čudne stvari. Njegovi pristaši mu namreč svetujejo, da bi napravil „zmagovit pohod skozi Ameriko“ in pričel z borbo proti Trumanu. Kakor poročajo iz Tokia, Mac Arthur proučuje ta predlog in je pričakovati, da ga bo uresničil.

Za svetovni spopad ni nobene neposredne nevarnosti

Ko se je stalni delegat Jugoslavije pri Organizaciji Združenih narodov dr. Aleš Bebler vrnil v Beograd, je odgovoril na nekaj vprašanj. Glede ohranitve miru v svetu je dejal, da v Lake Successu splošno mislijo, da ni neposredne nevarnosti za svetovni spopad.

Na vprašanje po izgledih, da bi se korejski spopad rešil s sporazumom, je dr. Bebler odgovoril, da smo v korejskem spopadu na razpotju v tem smislu, da so možnosti, in sicer večje kot kdaj koli prej, da se vojna konča, ali pa da se razširi. Najbližja prihodnost bo pokazala, katera izmed teh možnosti se bo uresničila.

Govorec o Beli knjigi, ki jo je jugoslovanska vlada poslala OZN in v kateri je obraz-

ložena napadalnost kominformskih držav napram Jugoslaviji, je Bebler dejal, da so o njej tedne razpravljali v OZN in ameriški javnosti. Vzbudila je veliko pozornost in dala tako gradivo, ki dokazuje, kdo je krivec in kako daleč je šel v boju proti neodvisni Jugoslaviji. Svoja izvajanja je dr. Bebler zaključil z besedami:

Sicer pa se demokratično javno mnenje v Ameriki zelo zanima za Jugoslavijo in simpatizira z njo. Povprečni ameriški državljani čutijo, da je naša država pokazala izredno sposobnost pri premagovanju vseh težav in da se odločno upira zunanemu pritisku. Že zaradi tega uživamo velike simpatije demokratičnega javnega mnenja v Ameriki.

Nova slovenska vlada

Pred dnevi je imela svoje prvo zasedanje novo izvoljena Ljudska skupščina LR Slovenije in so na podlagi spremembe jugoslovanske zvezne vlade reorganizirali tudi republiko vlado Slovenije, ki je zdaj sestavljena takole:

Predsednik vlade Miha Marinko, podpredsednik vlade in predsednik sveta za gradnje in komunalne zadeve Ivan Maček, podpredsednik vlade in predsednik sveta za predelovalno industrijo dr. Marijan Breclj,

podpredsednik vlade in predsednik gospodarskega sveta Sergej Kraigher,

minister za notranje zadeve in predsednik sveta vlade LRS za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti Boris Kraigher,

minister za finance Zoran Polič,

minister za pravosodje dr. Helij Modic,

minister za delo Tone Fajfar,

minister — predsednik sveta za prosveto in kulturo Boris Zihel,

minister — predsednik sveta za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo dr. Jože Potrč,

minister — predsednik sveta za energetiko in ekstraktivno industrijo Stane Kavčič,

minister — predsednik sveta za kmetijstvo in gozdarstvo Janez Hribar,

minister — predsednik sveta za blagovni promet Viktor Avbelj.

Ferlitsch se kesa svojih grehov

Odkar je glasilo koroških socialistov „Die Neue Zeit“ objavilo podrobnosti iz Ferlitschevega predvolivnega govora v Strassburgu, so se na Koroškem dogajale prav čudne stvari.

Medtem ko je namestnik deželnega glavarja Ferlitsch zbiral po raznih krajih izjave svojih „Bauernbündlerjev“, v katerih so mu izražali svojo udanost, je na drugi strani delovno ljudstvo z ogorčenjem protestiralo proti nezaslišanim izjavam odgovornega politika. Tako je koroška socialistična mladina na svoji deželni konferenci sklenila resolucijo, v kateri je zahtevala, da Ferlitsch odstopi kot namestnik deželnega glavarja. Ostro so obsojili Ferličeve izjave tudi delegati na okrajni konferenci sindikalne zveze v Beljaku, deželno vodstvo SPÖ za Koroško pa je naslovilo na „demokrate v ÖVP“ poziv, v katerem je rečeno, da „je naloga ÖVP, da odpokliče namestnika deželnega glavarja Ferlitscha iz deželne vlade“.

Protestiral je tudi delavski obratni svet v Treibachu in poudaril v pismu deželni vladi, da „takšen mož — mišljen je Ferlitsch, op. uredn. — kot član vlade v demokratični državi ni več znošen“. Iz številnih drugih krajev je poslalo delavstvo pisma, v katerih izraža svoje ogorčenje in zahteva odstop Ferlitscha.

Zadnji četrtek pa se je čutil Ferlitsch prisiljenega, da s svoje strani poda izjavo, ki pa je izpadla zanj precej klaverno. Saj ga je demokratično prebivalstvo dežele prisililo, da je vsaj posredno priznal vse tisto, kar so mu očitali, ko pravi v svoji izjavi, da „živahno obžaluje“. Torej se je pod pritiskom javnega mnenja le odločil, da se kesa svojih grehov.

Tokio. — United Press prenaša poročilo pekinškega radia in poroča, da je kitajski izvoz v letu 1951 prvič v zadnjih 73 letih prekoračil uvoz, in sicer zaradi velikih pošiljk v Sovjetsko zvezo. Do kakšne mere je ZSSR monopolizirala kitajsko tržišče, je razvidno iz podatkov, po katerih je v minulemu letu odpadlo na promet s Sovjetsko zvezo nad 52 odst. izvoza in skoro 48 odst. uvoza Kitajske. Glavni kitajski izvozni predmeti so bili fižol, čaj in razne rude.

Z novimi gospodarskimi zakoni se ne sme ponoviti stare zlo

V sredo, 4. aprila, je avstrijski parlament v peturni seji sklenil tri nove gospodarske zakone, ki mu jih je po svoji seji z 20. februarja predložila zvezna vlada.

Sklenjeni so bili: zakon o ustanovitvi gospodarskega direktorja pri zvezni vladi, zakon o uravnavanju prometa s surovinami (Rohstofflenkungsgesetz) in zakon v vezanem gospodarstvu z živili (Lebensmittelbewirtschaftungsgesetz). Hkrati sta bila za eno leto (do 30. junija 1952) podaljšana novela zakona o uravnavanju cen in zakon proti navijalcem cen (Preistreibergesetz).

Gospodarski direktorij ima po zakonu namen, da koordinira delo ministrstev, ki imajo opravka z gospodarstvom, katerih ministri postanejo hkrati člani direktorija. S posvetovalnim glasom pa direktoriju pripadajo predsednik nacionalne banke in po en zastopnik treh stanovskih zbornic in sindikalne zveze. Direktorij bo prevzel tudi gotove posle komisije za zunanjo trgovino, ki bo razpuščena. Del poslov pa bo prevzelo ministrstvo za trgovino, ki mu bo dodeljen še poseben svet za zunanjo trgovino. Temu svetu so prisodili skrb, da čuva tudi interese konsumentov.

Kot redni člani direktorija so 4 socialistični in 4 volkspartajevski člani vlade. Ta direktorij bo uravnaval nadaljnji gospodarski razvoj v okviru zgoraj navedenih nadaljnjih zakonov.

Zakon o uravnavanju prometa s surovinami daje trgovinskemu ministru pravico izdajanja dovoljenj za dobavo gotovih surovin in polizdelkov (železo, kovine, kože, goriva, tekstilije, les itd.), kakor tudi osnovo za odredbe o izkoriščanju surovin, o prepovedi uporabe gotovih surovin in izdelave gotovih predmetov ter o zaplembi surovin in polizdelkov, ki so podvrženi državnemu uravnavanju.

Zakon o vezanem gospodarstvu daje okvir za ponovno uvedbo oddajnih predpisov in nakaznic vseh vrst žita, krompirja, sočivja, oljaric, sadja, mesa, mleka in jajc. Le iz inozemstva uvožena krmila in blago, ki je uvoženo kot dobrodelna pomoč, niso podvržena vezanemu gospodarstvu.

Vsi ti zakoni so skupno z zakonom za uravnavanje cen in v ožgled večajočemu se pomanjkanju surovin na svetovnem trgu samo nekako priprava za zopetno uvedbo vezanega gospodarstva, nakaznic, oddajnih predpisov in — kar je še pred nekaj leti pomenilo najboljši način pridobivanja denarja — tako imenovane črne borze za tiste, ki imajo dovolj blaga in dovolj denarja.

Neupravičeno bi bilo nastopiti proti tem zakonom v taki obliki, kakor sta to napravili v parlamentu kominformistična KPA in deloma tudi VdU, kajti povod za take zakone so bile brez dvoma gospodarske težkoče, ki jih v svetu povzročajo večajoča vojna napetost in rožljanje z orožjem, kar pa je spet posledica osvajalnih namenov tako

moskovskih birokratov kakor tudi ameriških monopolistov ter obojih podreptikov in priganjačev po državah Evrope.

S tem pa še nikakor ni rečeno, da je treba brez pridržka vzeti na rame silna bremena, ki bi jih kakor prejšnja leta tudi v bodoče skušali kmetu in delavcu nalagati špekulanti in profitolovci iz vladnih in trgovskih vrhov. Kot delovni ljudje si najbolj želimo miru in

Enotni so si v gonji proti Jugoslaviji

Glasilo Osvobodilne fronte Slovenije „Slovenski poročevalec“, je objavilo v eni izmed zadnjih številčk članek pod naslovom „Nov pajdaš v čudni bratovščini“, v katerem je rečeno:

Če ne bi Jugoslavije in vsega, kar koli je v kakršni koli zvezi z njo, koroški kominformci najostudneje obrekovali, bi bilo res čudno. Prav tako se ne čudimo, da nas psujejo nacisti, ki so se v Avstriji v glavnem zbrali okrog Zveze neodvisnih. Čudimo pa se, da se v poslednjem času v tej protijugoslovanski bratovščini pojavlja tudi list „Volkszeitung“, organ Avstrijske ljudske stranke (ÖVP) za Koroško. Ljudska stranka je ena izmed dveh strank, ki sta v Avstriji na vladi in človek bi pričakoval, da bo organ te stranke, čeprav samo pokrajinski, pisal v duhu dobrih sosedskih odnosov med obema državama, ki so brez dvoma obema koristni. Toda koroški organ Ljudske stranke v zadnjih časih izkorišča vsako priložnost, da poizkuša takšen, za obe državi in za mir na svetu koristen razvoj, s svojim sovražnim pisanjem izpodkopati.

Odveč bi bilo dokazovati, da je eno najboljših sredstev za medsebojno zblizanje narodov medsebojna kulturna izmenjava. Ko je pred kratkim gostoval v Celovcu ansambl za narodne plesne iz Beograda, bi vsakdo pričakoval, da bodo to dejansko umetniško doživetje, ki je doseglo pred tem čudovit uspeh na Dunaju, v Grazu, Weizu, vsi razen kominforma (ki se je lani zaganjal tudi v gostovanje ljubljanske opere) pozdravili. Toda ne „Volkszeitung“ se je morala v gostovanje zaleteti. Prav tako, kot je prej skupaj s kominformskim in nacističnim tiskom napadala dejstvo, da je celovška delavska zbornica organizirala predavanje, na katerem je o naših delavskih svetih govoril funkcionar jugoslovanske sindikalne zveze.

Ljudje, ki zlorablajo list „Volkszeitung“ za svoje razdiralno delo, ki ob vsaki priliki blatijo našo domovino, pa tudi naše brate, ki žive na Koroškem, ki so jim minimalne pravice koroških Slovencev, določene z uredbo o dvojezičnem šolstvu, trn v peti, so si dovolili zelo neokusen in sovražen izpad tudi ob gostovanju slovenskega pevskega zbora iz Radiš po Sloveniji. Ko so bili prisiljeni objaviti popravek na svoje zlobne laži, so hkrati objavili tudi komentar, ki bi ga z

uravnane gospodarstvenega razvoja zato se bomo odločno protivili vsakomur, ki bi skušal današnje težke čase, ki jih mi nismo zakrivali in ki zanje nikakor nismo odgovorni, zlorabljati za prostaško navijanje cen, za naše nadaljnje obubožanje, za svoje in sebi podobnih bogatenje ali za politično propagando kakršne koli tuje sile, pa bodisi od vzhoda ali zapada.

največjim veseljem objavil na primer urednik kakšnega lista, ki je izhajal v Celovcu pred desetimi leti. V duhu onih, ki so dokazali svojo kulturo in demokratičnost z izseljevanjem kor. Slovencev, so hujskaško napisali v tem komentarju, da žele pevcem, da še enkrat potujejo v Jugoslavijo in potem kar tam ostanejo.

Čudno stališče lista Ljudske stranke za Koroško bi morda pojasnilo dejstvo, da v vrstah stranke na Koroškem postaja v zadnjem času namreč vse bolj zgovoren spet prosluli nacist Steinacher. On je že lani menil, da mora nastopiti proti onim, ki žele, da bi Koroška postala most med dvema sosednjima narodoma, in da mora ponovno postaviti na dnevni red programatsko nacistično geslo o Koroški kot o ofenzivnem, napadalnem mostiču. Isti Steinacher je po teži in nevarni preizkušnji, kakršno je predstavljal zlom pacizma, prišel že toliko k sebi, da je na pokrajinskem zasedanju Ljudske stranke za Koroško prav on poročal o kongresu stranke, ki je bil v Salzburgu.

Sicer pa, ni naša stvar razpravljati o tem, ali takšen čuden razvoj lahko koristi demokraciji v Avstriji ali ne. Samo to bi radi ugotovili, da takšno stališče do Jugoslavije, kot ga zagovarja „Volkszeitung“, škoduje dobrim sosedskim odnosom med obema državama. Prav gotovo se s takim stališčem avstrijsko prebivalstvo ne strinja.

Umrli je velik prijatelj Koroške

Kakor smo že poročali v zadnji številki našega lista, je 7. aprila t. l. preminil v Ljubljani mojster slovenskega narodopisja — France Marolt.

Z njim je za vedno zatisnil oči mož, ki je bil naš največji in tudi edini strokovnjak za glasbeno folkloro. V našem kulturnem življenju je nastala vrzel, ki jo bomo tudi v bodočnosti le težko premostili. Le malo kdaj se rodi iz naroda naroda tako izreden talent, ki bi znal prisluhniti globini narodne duše in ljudskega bitja s tako tenkočutnostjo, kakor naš preminuli rojak. Redko so najde človek, obdarjen s tako prirodnim čustvovanjem, da bi odkril in zadržal skrivnostne utripe, ki prevečajo našo zemljo in ji dajejo svoj samobitni pečat. To prednost narave je užival med nami samo France Marolt.

Rodil se je 21. junija 1891 v Ljubljani. Prav tam je tudi obiskoval in dovršil gimnazijo in študiral na Glasbeni Matici. Svoje glasbene študije je izpolnil na Dunaju, kjer je bil učence znanega profesorja Frana Merkla.

Svoj poklic je posvetil slovenskemu narodopisju. Ze v zgodnji mladosti je zbiral slovenske narodne pesmi in jih pozneje z mojstrsko roko uredil in obdelal in jih tako ohranil in ovekovečil slovenskemu narodu. Mnogo pesmi in narodnega blaga bi se s časom pogreznilo v nepovrnljivo pogubo, če bi jih ne otela njegova roka pred pozabo. V vseh predelih Slovenije, kjer je še živa narodna folkloro v pesmi in običajih, je bilo njegovo delovno področje: V Prekmurju in Beli krajini, na Štajerskem in na Gorjskem in ne nazadnje tudi pri nas na Koroškem.

Kljub svoji težki poškodbi (vrnil se je iz prve svetovne vojne s pohabljeno nogo) je po večkrat peš prepotoval velike predele Slovenske Koroške. Prehodil je našo domovino od Ljubelja do vrh Dobrača, od Borovelj do Šmohorja, da bi spoznal v naši govorici, naših pesmih in običajih globoke vire naše slovenske samobitnosti in jih razodeval svetu, mu ohranil njene trajne dokumente. Kot prvi je zapisal mnogo starodavnih zilljskih pesmi in običajev, razkril njihov izvor in razložil pomen. Njemu gre zasluga za znanstveno utemeljitev našega „Zilljskega števnanja“, „Zilljske ohceti“ in različnih svatbenih in drugih narodnih običajev in pesmi. Temeljito in dozdaj edinstveno delo sta njegovi koroški narodopisni razpravi: „Tri obredja iz Zillje“ in „Gibno-zvočni obraz slovenskega Korotana“. Prva je izšla v obliki brošure v Glasbeni matici v Ljubljani, druga pa v Koroškem zborniku. Obe sta velikega znanstveno-zgodovinskega pomena za nas koroške Slovence. Ne more biti na Koroškem pevca, ki bi mu ostalo neznan ime Franceta Marolta. Z veliko vnemo je posvetil dober del svojega življenjskega dela našemu slovenskemu koroškemu narodopisju. Videl je v Koroški zibelki slovenske kulture in hotel je najti njene korenine, kar mu je tudi sijajno uspelo.

Vedno, kadar je govoril o Koroški, so se mu

Znašli so se

Se dobro nam je v spominu, kar je zapisalo glasilo koroških kominformcev „Volks-wille“ ob lanskoletnem gostovanju ljubljanske opere v celovškem mestnem gledališču. V svoji od zunaj dirigirani kominformski liniji se je dotični pisec pač hotel dvigniti do posebno visoke kulturne stopnje, ko je „dokazoval“, kako je vsebina „Ohridske legende“ podobna „ameriškiemu divjemu zapadu“ in po njegovem mnenju seveda ne more prispevati k narodnemu sporazumevanju.

Da je bilo koroško ljudstvo, ki je imelo priložnost videti gostovanje ljubljanske opere, ne glede na narodnost drugega mnenja — saj je to dokazalo z navdušenim odobravanjem —, kominformskih pisunov nikakor ni motilo, zapisati so morali tisto, kar so jim narekovali njihovi gospodarji od zunaj.

Podobno kulturno raven pa je dokazal tudi tako imenovani „neodvisni demokratični“ dnevnik „Salzburger Nachrichten“. Kmalu po gostovanju državnega ansambla za ljudske plesne NR Srbije iz Beograda je namreč ta list objavil sliko enega izmed številnih srbskih ljudskih plesov in napisal res značilno pripombo, da „skuša maršal Tito v korist svoji politiki ponovno poživiti stare borbene lastnosti srbskega naroda“.

Ni treba še posebej poudarjati, kdo in kaj so pisci tega „neodvisnega“ lista, saj so že sami dokazali to več kot dovolj. In tudi njihova „kulturna“ opomba ob gostovanju narodopisne skupine iz Beograda dovolj jasno karakterizira njihovo kulturno raven.

Bolj zanimivo v zvezi s tem je vsekakor nakazati čudno enotnost med njimi in kominformskimi „kulturniki“, ko gre za blatenje nove Jugoslavije. Takrat pač ne poznajo medsebojnih nasprotij, takrat so si kot bratje in čeprav po politični pripadnosti najbolj nasprotujočih si barv. V tem primeru se znajdejo na skupni liniji vsi od moskovskih modrijanov preko ÖVP-jevskih Steinacherjev do VdU-jevskih „Urgermanov“. Res znamenita družina!

PO ŠIRNEM SVETU

Singapore. — Associated Press poroča, da je prispela v Singapore sovjetska tovorna ladja „Vilnius“, da bi vkrcala 600 ton kavčuka v vrednosti okrog 300.000 funtov šterlingov. Gre za največji posamezni tovor kavčuka, ki je bil kdaj koli poslan v ZSSR. Blago je bilo kupljeno, preden so upravne oblasti v Singaporu uvedle nadzorstvo nad izvozom kavčuka.

Od skupnega izvoza malajskega kavčuka v marcu, ki je znašal nad 97.800 ton, je bila količina 7012 ton odposlana na Kitajsko, a 8740 ton v Hongkong. Ta mesec niso ničesar izvozili v Sovjetsko zvezo, ki je vtem nakupila v januarju in februarju 8100 ton kavčuka. Združene države so uvozile v marcu 25.500 ton, a Britanija 16.800 ton malajskega kavčuka.

Saarbrücken. — Socialnodemokratična ministra v vladi Saarske pokrajine Kim in Braun sta odstopila, ker se nista strinjala s tem, da bi bila Saarska pokrajina vključena kot poseben član v Evropski svet. Po poročilih iz Zahodne Nemčije se v krogih, ki so blizu predsedniku socialnodemokratske stranke Kurtu Schumacherju, govori glede na

razpad vladne koalicije v Saarski pokrajini, da pomeni odstop socialnodemokratičnih ministrov Kirna in Brauna odločilen preobrat v saarski politiki, in sicer v korist nemškega vpliva. Odstop socialnodemokratičnih ministrov je prvo znamenje odpora, ki ga kažejo saarski socialnodemokrati proti poskusom saarske vlade, da bi bila ta oblast vključena v evropski svet kot poseben član.

Oslo. — Pomočnik vrhovnega poveljnika oboroženih sil atlantskega pakta feldmaršal Montgomery je prispel iz Kopenhagena v Oslo. V Kopenhagenu je imel tridnevno konferenco z danskimi vojaškimi in civilnimi funkcionarji. Tudi v Oslu bo imel razgovore z norveškimi funkcionarji. Konferenca se bo udeležil tudi britanski veleposlanik Michel Right.

Stockholm. Švedska proizvodnja v lanskem letu se je povečala za 5 oz. za 1,5 milijarde švedskih kron, pasiva trgovinske bilance pa so narasle od 80 milijonov kron, kolikor so znašala v letu 1949, na 400 milijonov. Vendar pa je bila švedska bilanca zaradi dohodkov trgovske mornarice aktivna. Kot v drugih državah, so tudi na Švedskem poskočile cene uvoznih predmetov, in sicer za 14 odst. v primeri s cenami švedskih izvoznih artiklov, ki so poskočile komaj za 7 odst. v primeri s 1949. letom. Največ se je povečal uvoz avtomobilov, ki jih je bilo v letu 1949 uvoženih komaj 8600, v letu 1950 pa 52.000

svetlo iskrite oči. To do svojih zadnjih dni. Ponosno je razkladal in govoril naše koroške narče, zlasti pa zilljsko. Ni mogel nahlitati njegove originalne blagovročnosti. Hudomušno se je lotil vsakogar, ki mu je skušal to oporekati ali omalovaževati pomembnosti koroških običajev. Celu Koroškem ni prizadel, če je čutil, da nimajo dovolj spoštovanja do svojega lastnega tako imenitnega narodnega bogastva, zlasti pa, če je opazil, da niti svojih domačih stvari ne poznajo.

S svojim delom je podaril vsemu slovenskemu narodu nemaljkve kulturne vrednote. Čeprav svoja znanstvenega in vzgojnega dela na Akademiji ni dokončal, ker ga je prerana smrt tako nenadno iztrgala iz naše srede, je vsekakor ustvaril kot vodja Glasbeno-narodopisnega instituta v Ljubljani resnične temelje narodopisnega raziskovanja. Njegovo vodstvo in umetniško delo v akademskem pevskem zboru stoji danes brez primere in bo ostalo mejnik v zgodovini slovenske glasbene kulture. Njegova pomembna dela tako iz področja praktične folkloristike kakor publicistične dejavnosti — v to spada predvsem „Pevska vadnica“ in „Petnajst ljudskih pesmi“ poleg mnogih drugih priredb, številnih razprav in člankov — bodo ostala slovenskemu narodu trajne vrednote in bodo za vse čase izpričevala umetniško roko njihovega stvarjalca.

T. Š.

New York. — „Journal of Commerce“ piše, da je po uradnih podatkih dosegel izvoz strojev iz Zahodne Nemčije v letu 1950 15 odst. njenega celotnega izvoza. Pri izvozu gotovih izdelkov je odpadlo na stroje celo 36 odst. Kako visok je ta odstotek, dokazuje primerjava z višino v 1936. letu, ko je znašal delež strojev pri izvozu gotovih izdelkov samo 27 odstotkov.

Cleveland. — Večina delegatov na pokrajinskem kongresu sindikata delavcev avtomobilske industrije je izrazilo svoje polno soglasje z oborožitvenim programom vlade ZDA. V resoluciji tega sindikata, ki spada med svoje največje ameriške sindikate, izražajo željo, da bi se Organizacija združenih narodov čedalje bolj krepila.

Haag. — Pridelovanje zelenjave na Holandskem stalno narašča, poraba pa pada. V letu 1939 je znašal presežek 78.000 ton, lani pa je narasel na 120.000 ton. Zaradi tega sodijo, da čakajo pridelovalce zelenjave na Holandskem resne težave, če se ne bo občutno povečal izvoz. To pa ni verjetno, ker kupi največ tega blaga Zahodna Nemčija, ki pa je ravno zdaj uvedla uvozne omejitve.

KOLENDAR

14. april, sobota: Justin
15. april, nedelja: Helena
16. april, ponedeljek: Benedikt
17. april, torek: Rudolf

SPOMINSKI DNEVI

15. 4. 1920 — Jugoslovanski železničarji vstopili v stavko, pozneje so se jim pridružili še rudarji in kovinarji.
17. 4. 1944 — Nemška ofenziva proti vzhodnokoroškemu partizanskemu odredu. — 1774 — Rojen v Eisenlevenu izumitelj brzotiskalnega stroja Friderik König. Umrli leta 1833. — 1943 — Nemški zunanji minister Ribbentrop je svetoval italijanski vladi stroge mere proti slovenskim partizanom in upornikom.

PODROŽČICA

Železniški uslužbenec Lorenc Koplenik, stanujoč na Reki, je hotel dne 11. t. m. na postaji v Podrožčici s kladno zavoro ustaviti premikajoči se vagon. Pri tem poskusu ga je vagon zgrabil in tresčil na drugi tir s tako silo, da je utrpel zlom hrbtenice in praske na koži. Ponesrečenega so izročili bolnišnici v Beljaku.

DOBRILA VES

Pri nas je umrl ne samo v Dobrli vesi, temveč tudi v bližnji in daljnji okolici poznani zdravnik dr. Viktor Grasl. Pogreb je bil v četrtek popoldne na doblaveškem pokopališču.

SKOCIJAN

Šolar Ingomar Bukonik Na Selu se je v ponedeljek igral s puškinim nabojem, na katerega je udarjal s kamnom. Patrona je eksplodirala in ga je znatno poškodovala na levi roki in obrazu, tako da so ga morali prepeljati v celovško deželno bolnišnico.

CIRKOVČE

Kmet Janez Gros, pd. Svamej v Cirkovčah se je peljal s kolesom iz Zvabeka v smeri proti Dobu. Na ovinku mu je spodletelo in se je prevrgel, kjer je nezavesten obležal. Zdravnik dr. Fritzer iz Pliberka mu je nudil prvo pomoč in ugotovil prelom lobanje in pretresenje možgan.

SINČA VES

Gozdni delavec Johan Jarnig in vladni gozdni svetnik Hubert Brabeck iz Celovca sta se na cesti med Sinče vesjo in Velikovecem zaradi prometne nezgode ponesrečila. Na ovinku pri vasi Vogle je vozač zgubil oblast nad vozilom in se je zaletel z avtom v neko drevo. Pri sunku je zadobil gozdni svetnik težke poškodbe in so ga prepeljali v bolnišnico v Celovec, dočim je Jarnig utrpel lažje poškodbe.

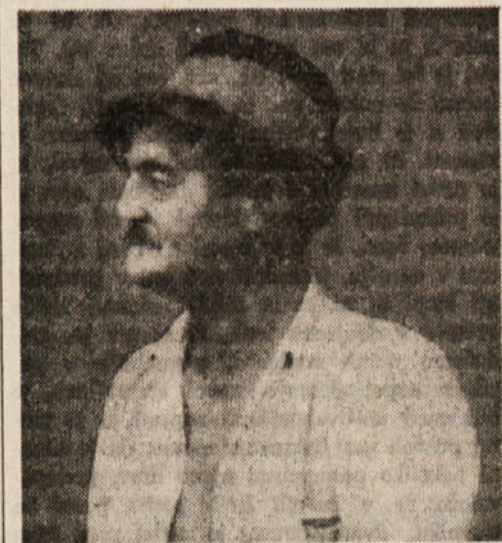
Lojz Kraut — pregan in v tuji zemlji pokopan

Poltnikova družina na Bistrici se vedno, prav posebno pa zdaj ob obletnici nasilne izselitve stotin koroških družin, spominja svojega očeta in gospodarja Lojza Krauta, ki mu ni bilo dano, da bi se mogel vrniti po zlomu fašizma v krogu svoje družine v svojo rodno vas na ljubljeno domačo grudo. V. pregnanstvu, v taborišču izločenih, je podlegel krivičnemu nasilju, duševni boli in brezobzirnemu ponižanju in razžaljenju. Taborišče Hesselberg je bil njegov mrtvaški dom in tuja zemlja ga krije na pokopališču Ehingen pri Wassertrüdingen.

Lojz Kraut, Poltnik na Bistrici, tako so ga imenovali, pa ne živi samo v trajnem spominu svoje ožje družine, temveč živo se ga spominja tudi širši in daljnji krog slovenske narodne družine, ker Poltnik je bil mož, da se po pravici vprašujemo: Kje tak je še med nami? Bil je markantna osebnost, ki je nosil v svojih prsih zvesto slovensko srce, odločen pobornik za življenjske pravice zatiranega in pregnanega naroda, brezkompromisen upornik proti nasilju in krivici. V prvih vrstah slovenskih občinskih mož je korakal, užgal pogum in odločnost in v dobah malodušja, dvigal zavest in vero v lepšo bodočnost. Doma, na cesti ali v gostilni se je s svojo vplivno besedo postavil za resnico in pravico in ni se bal nikogar. Za časa plebiscita je v polni meri izpolnil svojo dolžnost. Zaradi tega so ga po glasovanju šovinistični fakini v Pliberku potolkli na tla in bi ga bili ubili, če ne bi bil tako krepke narave. Podrli so ga sicer, a niso ga strli.

V Hitlerjevo zmago ni veroval in pogosto

je naglašal oni srbski pregovor: Svaka sila do vremena. In čudo ni, da takega moža Hitlerjevi pajdaši, izkvarjeni po navodilih

krvnika koroških Slovencev, Maier Kaibitscha, niso trpeli v naši vasi, ker bali so se njegove pokončne hoje, ki bi utegnila biti nevarna njihovim zločinskim ciljem. Zaradi tega se je ustavil avtobus z izmaličenimi SS-spakami onega aprilskega dne leta 1942 tudi pri Poltniku in Lojza Krauta so iztrgali iz domače grude in ga odgnali za vedno. 14. maja 1944 je končal svojo križev pot na Kalvarijo in ni mogel več slišati velikonočnih zvonov vstajenja maja 1945. Poltnik se ni več vrnil, eden izmed žrtev je med naštetimi našimi najboljšimi.

Po naši zemlji

V LEPEM ROŽEŠKEM KOTU

„Sreča je, da se ti gorski ljudje ne zavedajo lepote svoje ožje domovine, kajti če bi je prav spoznali in doumeli, ne bi več delali; le gledali in občudovali bi“, je zapisal nekdo, ki je potoval po visokih, mnogolikih planinah Švice. Za naše ljudi in naše kraje pa bi zamogel le zapisati: „Zavedamo se krassote te naše borne, stokrat osporovane domače zemlje, a moramo kljub temu delati in se boriti“.

Take misli me obhajajo, ko švigneva z vozačem Žuržom čez dravski most pri Rožeku in zavijeva po drevoredu visokih topol ob glasno šumeči Dravi proti zahodu, mimo fevdalne prostrane knezove pristave, proti Dolam. Zaradi pomanjkanja časa skloneva, da se ne oglašiva pri šmonku, toda ko brziva skozi vas, vzklikne sicer stvarni vozač, kakor bi ga pičil, ko namah ozre izza šmonkove hiše tako lepo, umetno, visoko zgradbo hlevskega gnoja, kakoršne še ni videl nikjer, čeprav je bil daleč okoli po svetu. „To je ponos šmonkovega Ljubo-ta“ pojasnim. In ves zavzet me Žurž, katerega sicer naš najzlahtnejši „pridelek“ iz hleva ne zanima preveč, posluša, ko dodam še kratko „predavanje“ o pravilnem oskrbovanju gnojnih kupov. Vozačevo zanimanje vendar raste, ko obrazložim, da imamo tudi v Bilčovsu tak, čeprav ne tako izrazit primer in sicer pri Rupiju v Veljnji vasi, na katerega je ponosna vsa občina.

Skoraj pravokotno se zaobrne Drava proti jugu. Nad ravnim, že deloma ozelenim poljem se dviga kot šopek temnozelen grič s sivimi razvalinami starega rožeškega gradu. Kako majhne so naše nizke bele hišice v primerjavi z njim!

Mimo lesene, zapuščene kapelice sredi polja zdrsva in se ustaviva pri prvi hiši na Bregu, pri Šuštarju. Na najino veliko srečo, najdeva vso Gabrijelovo družino doma. Drugače je namreč v tem času že vse pri delu na polju ali pa v gozdu.

In v ne dalj kot pol ure trajajočem premoru si zabeležim v napredni Šuštarjevi hiši za cel kos zanimivih gospodarskih resnic, ki bodo zanimale naše bližnje in tudi bolj oddaljeno podeželje.

Hišni gospodar pri Šuštarju je n. pr. pred kakimi desetimi leti dobil novo sorto zgodnjega krompirja. Ker je bilo seme vendar bolj drobno, se mu je vsa okolica smejala,

češ, „Pa tak drobiž boš sadil!“ Ko so vendar začeli pridelek izkopavati, je bilo v zemlji toliko gomolja, da niso vedeli, kam z njim. Na enem samem stebelu je viselo po trideset krompirjev. In tedaj so zopet začeli prihajati sosede in so prosili: „Boš ja meni tudi dal nekaj gomolja za seme?“ Tako je bila stvarno in moralno poplačana izmenjava semena!

Nekoč je Šuštar vzredil kravo-križanko montafonske in pingavske pasme. Žival je bila enobarvno temna in mnogo večja kot mati in oče. Donosnost križanke pa je bila naravnost rekordna. Tri leta je neprestano, ne da bi bila vmes telila, dajala več mleka kot vsaka druga normalna žival in je vrhu tega tudi vozila zraven. Dvajset litrov mleka je dajala po teletu na dan in je prevajala do 800 kg težke tovore. In kar je najbolj zanimivo: krava-križanka je šestkrat teletila, a je bilo vsako tele na eni ali drugi način spaček. Samo eno telico je odredil a tudi ta ni dala več zaroda. Bržčas posledica plemenjenja oz. križanja preveč tujih si pasem!

Krog in okrog v pomladanskem soncu kopajoče se domačije, se marljivo pasejo same težke, rujave kokoši, redajlanske pasme. „Ste-li zadovoljni z njo?“ mimogrede vprašam. „Mnogo bolj kot z belo, lahko leghorn-pasmo“, odvrne gospodar in nadaljuje: „Imel sem takrat, ko smo dobili tako poceni koruzo kokošjo farmo s približno 100 živali. Ko vendar krouze ni bilo več in je tudi cena jaje tako zelo padla, sem moral postaviti vse kokoši na prodaj. Dočim lahkih, trdih leghornov za nobeno ceno nisem mogel spraviti v denar in smo rabili za kosilo po dve kuri, če smo se hoteli najesti, sem dobil za eno redajlanko v Beljaku (pred l. 1938) po pet šilingov“.

RINKOLE

Živimo v lepi poljski idili pod Vogrško goro. Če potuješ ob naših poljih, vidiš lepe njive, negovane travnike, splošno skrbstvo naših polja. Gospodarski napredek na vseh koncih, kamor pogledaš: obdelovanje s traktorji, katerih štejejo že v blaški občini precejšnje število, kmetijskih strojev vseh vrst imamo, predvsem pa kljub pomanjkanju krme prav lepo živino, kar se v letošnji spomladi le poredko opaža, skratka vzorni gospodarji.

Napredek pa ni samo v tem. Povem kar že veste in česar še ne veste. Ob vznokju že imenovane Vogrške gore leži ena izmed najtrdnjših naših slovenskih kmetij na Koroškem, Kajžrevina. Z umom in trdno spretno in pridno roko je bila vodena, po večini le s šestimi rokami obdelovana. Kajžrov edini sin Janko je uvidel, da potrebuje v gospodarstvu poleg mlade moške tudi mlado žensko moč in mu tudi ni dobro biti samemu. Še Adamu je Bog ustvaril Evo, da mu je bila v oporo in mu lajšala življenje. Mislili so mu začele uhajati skozi njegov sadovnjak po samotni stezi preko gore v vas Vogrče k Miklavču, kjer si je izbral najstarejšo hčerko Rozino za nevesto. Oba sta vzorna družinska člana, oba požrtvovalna prosvetaša iz Rinkol in Vogrč.

V soboto, dne 7. aprila zvečer je bila njuna domačija v Rinkolah v slavnostnem oblačilu. Nebrojne lučice po rinkolskem polju so napovedovale, da se na vasi nekaj dogaja. Kmalu nato je zadonela nad to sicer tiho vasjo naša lepa slovenska pesem, podoknica moškega zbora pliberškega okraja, kateremu se je oglašil Mihejev cerkveni mešani zbor iz Šmihela, ker član obeh teh zborov je bil do sedaj ženin Janko. Pesem je sledila pesmi, med njimi pa je izrekel čestitke v imenu vseh pevcev z iskrenimi besedami njegov pevski tovariš France Kropivnik in izročil njemu in odsotni nevesti spominska darila — med njimi tudi poklonilo Slovenske prosvetne zveze, poezije našega velikega pesnika Franceta Prešerna z željo, da bi ostala zvesta izročilom svojih prednikov: Bogu, kar je božjega, narodu kar je narodovega! Naj bi ostal še naprej zvest član pevske družine, kakor ene tako druge.

Med tem pa prihiti že sin Janko, ki je dovršil kmetijsko šolo v šent Juriju v Sloveniji, iz hiše in ponudi na vpogled iz lastne iniciative vodeno gospodarsko knjigo in načrte novih gospodarskih zgradb po danskem vzorcu.

„Pri vas pa bi morali imeti v resnici malo več zemlje, ko vse tako razumno in napredno delate“, vzhičen vsled vzorne naprednosti pri Šuštarju pripomnim. „Nočem, ne maram“, smeje pristavi Šuštar. „Pred pol leta mi je bila v bližini ponudena njiva“, nadaljuje gospodar, „in sem bil že na tem, da jo kupim. Pa je prišel brat in je dejal: Ali boš „delo“ kupoval? Ali še nimaš neplačane kmečkega dela dovolj? — Njive nisem dokupil in mi danes spričo stalno manjše izplačljivosti dela na gruntu ni žal. Vsaj je danes pri nas položaj že tak, da zamore shajati samo ta, ki se razume na praščjerejo in ima pri tej v resnici tudi srečo, bognečaj bolezni, ali pa tisti, ki odprodajo zemljo ali pa na kak drug način zmanjšuje vrednost svojega posestva n. pr. na ta način, da načne svojo zlato rezervo (kdor je kaj imal) in seka — gozdi!“

Rad bi se bil oglašil še pri tako zelo napredni in mladostno delavni Postranjakovi mami na Bregu, pa žal ni bilo več časa zato.

V bližnjem, pol-meščanskem trgu pa prirejajo „domovinske“ večere in „Markt ali Dorfgemeinschaft“, na katere tuji in drugorodni gospodje pesniki, pisatelji, dohtarji, gospodarstveniki in politiki ob ženketu polnih vinskih čaš in ob žgolenju zanosnih domoljubnih zdravic vabijo z bogato obloženih miz naše stalno v večjo bedo in večjo revščino se pogrezajoče domače, v resnici domače, podeželsko kmečko ljudstvo — ljudstvo na — vasi.

Ženin, vzradoščen nad tolikim obiskom, je celo nad petdeset glavo pevsko množico povabil pod svojega očeta gostoljubno streho in jih po stari slovenski šegi pogostil. Vsa naše pesmi žejna ušesa, ki so bila v temi poznega večera nastavljena in naše melodije sprejemala, so se odpravila, vendar prekmalu. Razvil se je na ženinovem domu pravcati pevski koncert! Da bi bili slišali vsi tisti in še drugi žuborenje šmihelskih deklet v zvezi s fantovskimi glasovi, bi rekli: zakaj pa se skrivajo in ne stopijo večkrat na plan, na oder naših društev.

Tudi oni, ki so bili željni gospodarskih pomenkov so prišli na svoj račun, saj je naš dobri znanec in vzor gospodarja Kajžrov oče

Prispevajte v tiskovni sklad

bil celo na ta veliki dan svojega sina poleg gostitelja ves gospodar. Pokazal nam je svoj vzorno urejeni hlev in lepo živino in je žel od vseh vso priznanje.

Prekmalu je minil čas. Fantje so vzeli od ženina slovo in on od njih, možje so pa bili veseli, da imajo kmalu zopet novega Simona iz Cirene, ki jim bo pomagal nositi težo zakonskega križa, ki pa je le bolj sladek kot grenak. „Da bi bilo le tako“ smo pri odhodu vsi želeli!

Taka je bila podoknica in poslovilni večer od fantovščine tovariša prosvetaša in pevca Jankota. V ponedeljek pa sta Janko in Rozina sklenila zvezo za življenje in kako je bilo ta dan homo še poročali.

Škofiškega morilca so prijeli

Avstrijska tiskovna agencija javlja, da so včeraj aretirali v Trstu pobeglega morilca slikarskega vajenca Arnolda Segerja, ki je v noči 6. aprila t. l. umoril v Pappah pri Škofičah Mihajela Hafnerja. Avstrijske oblasti zahtevajo da morilca izročijo avstrijskim oblastem.

Andrej Šuster - Drabosnjak

Narodno slovstvo je tisto branje med črkami, ki so ga tako podčrtali veliki misleci in državniki. Iz nakopičenega pravljicebnega blaga in verskih slik se izlušči skupnostne ljudske srčne izpovedi, ki jih je ljudski pevec med pripovedovanjem vpletal in s tem po svoje obarval tedanji običajni okvir ljudske jezikovne umetnosti. Pri tem se oblikovano odraža ljudska pesem kot skladna stavba, ki je bila sezidana v teku let, desetletij in stoletij, ter nam tako izpričuje rast in padec ljudske tvornosti, ohranjen kot enoten spomenik.

Iz malih duhovnih žarišč, tistih kmečkih čudakov, pesnikov in „bukovnikov“, ker so se ukvarjali s knjigo, ki so bili dobri kmetovalci in zabavljivi družabniki, snujoči med delom, izvirajo proizvodi ljudske domišljije, kot narodne pripovedke in pesmi. S svojim pripovedovanjem so kratkocasil in razvedrili tisto enakomerno kmečko življenje, ki je tako sprejemljivo za veselo družčine, duhovite okorne pomenke, veselice in plesne. Ob tej priložnosti so se uveljavili ustvarjalci našega narodnega slovstva. Ti pomenki, vpleteni med samim delom ali po končanem delu, so tvorili jedro starih ljudskih izročil.

Koroška slovi kot zemlja, kjer se nižava Drave prepleta s sosodnim hribovjem. Naselil jo je korenit rod, ki se je trdoživo upiral tujeju gospodstvu. Ohranil si je razne običaje in prelepe hribovske čustvene pesmi, igre in speve ljudskih pripovednikov — bukovnikov. Njihovo delovanje je seglo v začetke devetnajstega stoletja. Njihova dela, prikrojena nabožna čtiva z dovtipnimi domisleki, ljudsko modrostjo in revolucionarnim stremljenjem, nam odkrivajo ob pazljivem prebiranju bogato zakladnico ljudske misli in primitivno nadarjenost ustvarjalca.

Med njimi je zelo znan Andrej Šuster, rojen leta 1768 v Drabosnjah zato imenovan Drabosnjak, ki ga je slovenski kulturni javnosti predstavil znani etnograf dr. France Kotnik. Ta bistroumni kmet je v presledkih med oranjem na koncu njive zapisoval svoje „rajme“, stuhane med delom, nakar je nadaljeval z oranjem. Tako so nastale njegove verske igre in poučni spevi. Zbiral je kmete in z njimi uprizarjal pod kozolci igre ter s tem razgibal in popestril njihovo družabno življenje. To so bile božične igre, pasijonske igre, igra o izgubljenem sinu, igra o Amanu in Esti. Egiptovski Jožef in Bogati mož z pravljivec. Te igre je prevedel in priredil. Tiskane so bile Marijin pasijon, Litan je od teh hudah žien, in Svovenje Obace. Medtem ko je Svovenje Obace satirični spev, v katerem časti kmeta, so Litanije od teh hudah

žien obtožba napak in slabih lastnosti žensk, dočim so moški polni vrlin. Poleg teh so znani Drabosnjakovi prevodi povsesti o Ahasveru, lepi Mageloni in Bukvice od Matjaža. Umrli je kot dinar leta 1825. Kljub neizvirnosti njegovih del je prispeval k dvigu ljudske kulture, s prosto predelavo in smislom za kmečko miselnost jim je vtisnil pečat domačnosti. Obenem je prispeval k slovstvenemu in kulturnemu razvoju slovenskega naroda na Koroškem, postal utemeljitelj ljudske igre in ob Linhartu važna osebnost v zgodovini slovenske drame.

KINO PREDSTAVE

VRBA

v soboto, 14. in v nedeljo, 15. aprila
„Hochzeitsnacht im Paradies“
v sredo, 18. in v četrtek, 19. aprila
„Kleines Herz in Not“

VELIKOVEC

v soboto, 14. in v nedeljo, 15. aprila
„Großstadtnacht“ (Diebe aus Liebe)
v nedeljo, 15. aprila, ob 11. in ob 2. uri
Pravljice film za stare in mlade —
lutkovne igre — Tra, tra, tralala
v ponedeljek, 16. in v torek, 17. aprila
„Grub und Kuß Veronika“

BOROVLJE

v soboto, 14. do ponedeljka, 16. aprila
„Der Hauptmann von Kastilien“
v sredo, 18. in v četrtek, 19. aprila
„Gilda“

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Nedelja, 15. aprila:
7.15 Jutrnji koncert, 14.45 Otroci pojejo za otroke, 19.10 Aktualna športna reportaža.
Ponedeljek, 16. aprila:
11.45 Za podežljsko ljudstvo, 12.00 in 13.00 Opoldanski koncert, 20.15 Zelje, ki jih radi izpoplamo.

Torek, 17. aprila:

11.45 Za podežljsko ljudstvo, 12.00 Opoldanski koncert, 17.10 Popoldanski koncert, 19.00 Iz sveta medicine.

Sreda, 18. aprila:

11.45 Za podežljsko ljudstvo, 12.00 Opoldanski koncert, 19.30 Alpske pomladanske pesmi.

KOLESARIJ POZOR

Mehanična delavnica motornih koles in koles. Vsa popravila izvedemo vestno in po ugodnih cenah. V zalogi imamo nova kolesa in nadomestne dele motornih koles in koles.

Johann Novak

trgovina motornih koles in koles mehanična delavnica
Celovec, Völkermarter Platz 1

Neudörfler Büromöbel

naročite pri:

ANTON TROST

Celovec, Viktringer Ring 7

Svinjereja in inozemska krmila

Na svojem zasedanju 4. aprila t. l. je državni zbor med drugimi tudi sklenil zakon o razdeljevanju krmil iz inozemstva in nadzorstvu nad svinjerejo. Zakon predvideva razdeljevanje krmil iz inozemstva le onim kmetijskim obratom, ki sami pridelujejo potrebno krmo ter onim malim svinjerejem, ki nimajo več, kakor dve svinji. Nekmečki obrati in gospodinjstva, ki bi hotela imeti tri in več prašičev, potrebujejo za to dovoljenje okrajnega glavarstva.

Mi bi ta zakon najtoleje pozdravili, če bi videli ustvarjen osnovni pogoj — namreč nepristransko razdelitev krmil in dodelitev teh res takim kmetom, ki jim je svinjereja edini potreben in pomembnejši dohodek. Dokler pa ta pogoj ni ustvarjen, bo ta zakon le papirnat in bo nudil prednosti le ÖVP-jevskim agrarnim veljakom, ki so ga predlagali, predvsem pa, ki imajo razdeljevanje v svojih rokah.

Zvišanje plač tiskarskih delavcev

Sindikat delavcev grafične obrti in obrti za predelavo papirja je zaključil mezdna pogajanja za stavce, knjigoveze v tiskarnah, kakor tudi za pomožne delavce. Po tem zaključku bodo zvišali plače v posameznih skupinah brez odbitka za 9 do 12 odstotkov. Uspeh o pogajanjih je bil odobren od konference obratnih svetov in od deželnih uradov. Tudi za odpravnikove, uredniške in upravniške pomočnike so pričeli pogajanja, ki so se ta teden nadaljevala.

Prometne nezgode v marcu

Koroška varnostna direkcija javlja, da se je v letošnjem marcu prime. do na Koroškem in Vzhodnem Tirolskem 73 prometnih nezgod. Pri teh nezgodah sta bili 2 osebi smrtno ponesrečeni, 27 težko in 43 lažje poškodovanih. V 66 primerih prometnih nezgod je nastala znatna gmotna škoda. V tem času so varnostni organi naložili 2382 kazni zaradi prestopkov prometnih predpisov.

TRŽNO POROČILO

V četrtek, 12. aprila 1951 so na celovškem trgu prodajali: krompir kg šil. 0.70; rdeča pesa kg šil. 1.50 do 2.—; korenje, zelena, peteršil in por kg šil. 3.—; redkev kg šil. 1.—; hren kg šil. 8.— do 10.—; čebula kg šil. 2.40 do 4.—; šalotka kg šil. 4.— do 6.—; česen kg šil. 10.—; zelje kg šil. 2.40 do 3.—; kislo zelje kg šil. 2.— do 2.40; jabolka, izbrana kg šil. 3.10 do 3.50; jabolka I kg šil. 2.60 do 3.—; jabolka II kg šil. 2.10 do 2.40; jabolka III kg šil. 1.80 do 2.—; suhe hruške kg šil. 4.—; ajdova moka kg šil. 3.20 do 3.50; koruzna moka kg šil. 2.50 do 3.—; mak kg šil. 14.—; pšeno kg šil. 6.—; fižol kg šil. 2.50 do 3.50; orehi, zluščeni kg šil. 38.—; gozdni med kg šil. 28.—; ajdov med kg šil. 22.—; skuta kg šil. 6.50 do 7.—; jajca kom. šil. 0.70 do 0.80; gosja jajca kom. šil. 3.—; račja jajca kom. šil. 1.—; gosi, žive kom. šil. 80.—; mesečna redkvice šop. šil. 1.— do 1.20.

Tobak v Jugoslaviji in na svetovnem trgu

V svetovni proizvodnji tobaka so Združene države Amerike na prvem mestu, saj pridelajo približno tretjino vsega tobaka na svetu, izvažajo pa ga le nekaj manj kakor vse druge države skupaj. Veliki izvozniki kakovostnega tobaka so tudi Indonezija, Filipini, Borneo, Java. Tudi področje okrog Smirne, Samsuna in Trapezunta v Turčiji daje izvrsten tobak. Tudi Indija prideluje mnogo tobaka, okrog 2 milijona ton letno, toda njen tobak je slabši in izvažajo ga razmeroma malo. V Evropi pridelujejo precej tobaka Grčija, Italija, Francija, ki ga pa porabijo večinoma doma.

V Jugoslaviji pridelujejo večje količine tobaka, zlasti boljših vrst, iz katerega izdelujejo prvovrstne cigarete. Makedonija je znana po svojem aromatičnem, dobro listnatem tobaku daleč po svetu. Prav tako je znana tudi Hercegovina, kjer pridelujejo svetlorjav tobak, ki ga uporabljajo v mešanici z makedonskim za izdelovanje najboljših in najbolj zaželenih cigaret na svetu. Povpraševanje po jugoslovanskem tobaku je na svetovnem trgu veliko. Izvažajo ga zlasti v Avstrijo, Nizozemsko, Anglijo, Finsko, Belgijo, Švico, Zahodno Nemčijo, Izrael itd.

Proizvodnja tobaka zaradi povpraševanja nenehoma narašča. Leta 1945 so dosegli v primeri z letom 1939 le 71 odst. proizvodnje tobaka, v letu 1949 pa že 200 odst. V lanskem letu pa je suša hudo prizadela tobačne nasade.

Reja sviloprejk v Srbiji

Z rejo sviloprejk se ukvarja v Srbiji okrog 20.000 kmetij. Letos bodo vzredili okrog 30 odst. kokonov več kakor lani. Z rejo sviloprejk se ukvarja tudi 120 kmečkih delovnih zadrug.

Do leta 1945 v Srbiji sploh niso pridelovali naravne svile, marveč samo polfabrikate — surovi sukanec, ki so ga zelo poceni izvažali na tuje trge. Zdaj pa pridobivajo naravno svilo kot končni produkt. Za obnovo in izpopolnitev proizvodnje v tovarnah za predelavo svile v Pančevu in Novem Sadu je dala država okrog 15.000.000 din. V Vojvodini, Pomoravju in Srbski krajini se ukvarja z rejo sviloprejk čedalje več kmetovalcev. Zato bosta dobili tovarni za predelavo svile letos več svilenih kokonov kakor druga leta.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Casometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kämtner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

Ksaver Meško:

NA POLJANI

26. nadaljevanje

„Kako sem ti zaupal z vso dušo in sem ti odpiral na široko srce in Trato. A ti si varal vse... Ne prestopi mi praga Tratinega nikoli več, sicer te zadene v istem hipu težka moja roka in vsa jeza mojega srca...“ Pisal je odvetnikom, bankam, vozil se je sam k njim v mesto. Vračal se je navadno šele čez več dni, zlomljen, izmučen, in kar je zadelo Katro in vse na Trati najhuje, navadno pijan. Pil je mnogo tudi doma. Pil je sicer precej tudi poprej, a upijanjal se ni. A zdaj je pal povsem v žrelo temu strašnemu molohu.

Pil je tudi Peter, ki se ni brigal mnogo za nesrečo očetovo. Ni veroval, da bi bil to smrten udarec za Trato. Prevelika in prelepa je stala pred njim. Bil je vzgojil „gospoda“ — da bi umel in bi hotel umeti vso resnost nezgode. Posedal je rajši s sorodnimi dušami pri vinu in kartah v zaduhlih, tobakovega dima prepornih gostilnicah na Gornji Poljani in je lazil za dekleti.

Čas je hitel. A veselja in sreče, niti miru ni prinesel na Trato: dolgo se poznajo stopnje, kamor stopi nesreča s težko nogo.

„Kakor voda v potoku ob Poljani, je odteklo življenje in z njim čile moči. In zdaj so me potisnili na stran.“

V župnišču, v sobici, določeni kaplanu, ki pa so ga imeli malokdaj na Poljani, je stanoval zdaj stari Močnik, nad štirideset let učitelj na Poljani.

Zazdelo se je gospodi v mestu, da je prestar, preslaboten, da je prestaroveško njegovo učenje, in so ga vpokojili, ne da bi prosil za to. Ker resnično, ni lahko stopiti z mesta, na katerem je stal kdo štirideset let, na katerem je izčrpal vso moč svojega telesa in duha, na katerem je dajal samega sebe in vse, kar je imel, znanje in ljubezen, vsem, ki so prihajali, tujci, a so postali njegovi, jim je podarjal najboljše svoje imetje.

Nameraval se je preseliti dol v trg.

„Udobneje vam bo tam, gospod učitelj“ — so mu govorili vsi. „Lažje dobite potrebno, zdravnik je pri roki, če pride bolezen, železnica v bližini.“

Tako so mu govorili, ko jih niti vprašal ni, in so mu zmotili srce, da je pozabilo lastnih misli in si je pričelo domišljevati, da je vzkliko iz njega samega to mnenje.

Ze je najel sobico v trgu. Ze so mu pospravljali maloštevilno pohištvo, da bi ga naložili in bi mu ga zapeljali dol v trg. Tedaj je šel stari mož, tih, sključen od skrivne bolesi še enkrat gor in dol po cesti. Ogle dati si je hotel dolino še enkrat, predno jo zapusti. In glej, mož, že nalahko osivel, ki je prišel ravno iz dvorišča, da pojde orat in je privzdignil prijazno klobuk, je bil njegov učenec; žena, ki jo je srečal na cesti z detom v naročju, je sedela dve leti v predzadnji klopi in ni znala nikoli računati; deklet cvetoče v dvajsetih letih, ki se mu je, gre dočemu mimo studenca, nasmehnilo v pozdrav napol domače napol sramežljivo, je bila med najživahnejšimi; zapreti jo je moral po šoli vsaj enkrat na mesec, da je ukrotil nekoliko prenemirno njeno nprav, prekipevajočo že v nežnih letih; pastir, pasoč na travniku, dvanajstleten, je sedel pred njim še pred malo tedni — glej, vsi so njegovi, vsem je dal del sebel! A zdaj naj gre hipoma izmed njih, med ljudi, ki ga ne poznajo, in ne pozna on njih, ki niso navezani z ničemer na njega, ne on na nje z najtanjšo nitko, z nobeno dobroto, z nikakim lepim spominom... Ah, ali more?

Vrnil se je žalostno, napol neodločno je ogledoval fante, zabijajoče zaboje, spravljajoče jih pred šolo.
„Ne morem, deca...“
Začudili so se njegovim besedam, glasu, očem, ki so bile vse zbegane. Starec je sklonil glavo, kakor v strahu, da ga ne umejo ali ga razumejo le predobro, in je odšel naglo v župnišče. Čestokrat je zahajal tja tudi po smrti starega župnika, dolgoletnega znanca in prijatelja.
„Ne morem, gospod župnik.“
Začudil se je tudi mladi duhovnik njegovim boleznim besedam, čudnemu miru v licih, sličnemu miru povsem izmučenega, umirajočega bolnika, pogledu, s katerim je strmel vanj in ki je bil tesnega pričakovanja, tihega odpora in velike bolesi poln.
Začudil se je župnik, a je umel takoj: štirideset let! Združen je s to dolino z vsem mišljenjem. Zvezan je z njo s stoterimi, s tisočeriimi spomini. Vkopan je v to zemljo, sklenjen s tem ljudstvom z obilnim znojem, z dolgim trudom štiridesetih let...
„Pa ostanite, gospod učitelj!“
Na dolgo potem sta stopila oba iz župnišča.
„Znosite vse v kaplanijo!“ — je ukazal župnik fantom. Starec pa jih je gledal z očmi, lesketajočimi se kakor pomladansko sonce.

„Nad štirideset let ste imeli delavnika, gospod učitelj. Zdaj vživajte praznik in delapust.“

Starec je mislil včasih sam tako. Celo razveselil se je, ko so mu govorili tako znanici in so mu vsiljevali svoje misli.

(Dalje)